

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Koulutusten yhdenmukaistettu rakenne lisää läpinäkyvyyttä. Uudistus tuo mahdollisuuksia yhdistää osatyö ja kotoutumiskoulutus. Riskinä on koulutuspaikkojen kaventuminen, jos rahoitusleikkaukset johtavat tarjonnan supistamiseen. Huolena on, miten toteutuu myös pienemmillä paikkakunnilla.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Hyvinvointialue suhtautuu varauksellisesti ja osin kriittisesti hallituksen suunnitelmaan säästötavoitteiden toteuttamiseksi luopua tietyistä hyvinvointialueille maksettavista kotoutumislain mukaisista valtion korvauksista ja tasoleikkauksesta laskennalliseen korvaukseen.

Koulutuksen rahoituksen keskittäminen peruspalvelujen valtionosuuteen ja lukutaitokoulutuksen järjestämisvastuun siirtyminen työvoimaviranomaisille selkeyttää hallinnollisia rakenteita. Huolena kuitenkin on, että koulutuksen rahoituksen supistuminen voi heikentää koulutuspaikkojen saatavuutta sekä lisätä koulutusjonojen pituutta, mikä heijastuisi myös hyvinvointialueen palveluihin, pitkittyneet työttömyysjaksot, lisääntynyt palveluntarve.

Kotoutumispalvelut kuten työvoimaviranomaisen ja kuntien tarjoama kotoutuksen tuki eivät ole enää yhtä laajoja, pitkäkestoisia tai tiiviitä kuten ennen, joten tarve panostaa varhaiseen tunnistamiseen ja palveluihin kasvaa. Siirtyykö kotouttamistyö kuitenkin entistä enemmän hyvinvointialueille samalla, kun hyvinvointialueiden rahoitusta leikataan?

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Mikäli kotoutumisen painopiste siirtyy vahvemmin omatoimisuuteen, niin tämä voi olla haaste erityisesti matalan koulutus- ja kirjoitustaidon omaaville. Tällöin hyvinvointialueiden, erityisesti sosiaalipalveluiden, palvelutarpeen tiedetään kasvavan.

Velvoittavuuden lisääminen tulee yhdistää vahvaan yksilölliseen ohjaukseen, muutoin on riskinä asiakkaiden putoaminen järjestelmästä, palveluista.

Velvoitteiden kiristyessä osa asiakkaista voi pudota palvelujärjestelmän ulkopuolelle, jolloin hyvinvointialue joutuu paikkaamaan aukkoja.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Kannatetaan esitystä alkuvaiheen palveluprosessien muutoksesta, koska muutosten nähdään yhdenmukaistavan alkuvaiheen prosessia.

Hyvinvointialueella nähdään muutoksen tuovan lisääntyvää tarvetta toimiville tiedonvaihdon rakenteille kuntien kanssa. Huolena on, jos kunnat eivät resursoi alkuvaiheen palveluja, hyvinvointialueen palveluihin ohjautuu enemmän asiakkaita isompien ja vaikeampien haasteiden kanssa. Jos kotoutumispolun alkuvaiheen peruspalvelut eivät toimi, sote- järjestelmä alkaa korvata kotoutumistyötä.

Näillä perusteilla hyvinvointialue ei kannata esitystä siitä, että kotoutumislain mukaisen laskennallisen korvauksen määrää siltä osin vähennettäisiin, jota maksetaan muun muassa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin ja kotoutumissuunnitelman laatimisesta.

Muut huomiot

Tarvitaan selkeä työnjako kuntien ja hyvinvointialueen välillä. Muutoksessa tulee huomioida erityisesti erityisryhmien tarpeet ja mahdollisuudet oman vastuun kasvattamiseen.

Ihmiskaupanuhrien näkökulmasta on tärkeää arvioida, miten esitetyt muutokset vaikuttavat heidän saamaansa apuun ja tukeen. Lisäksi on olennaista selvittää vaikuttaako erityiskorvausten poistuminen suoraan siihen, miten ja missä laajuudessa ihmiskaupan uhrien palvelut toteutuvat. Vaikka ihmiskaupan uhrit muodostavat määrällisesti pienen asiakasryhmän, heidän kohdallaan avun ja oikea-aikaisen tuen saaminen on poikkeuksellisen merkityksellistä.

Pimper-Koivisto Leena
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue - sosiaalijohtaja, sosiaalityön
tehtäväala